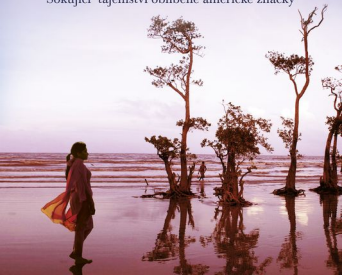

Trnitá sklizeň

CORBAN ADDISON

Šokující tajemství oblíbené americké značky

Trnitá
sklizeň

Trnitá sklizeň

CORBAN ADDISON

Original title: A harvest of thorns
Copyright © 2017 by Regulus Books, LLC
Cover design © debbieclementdesign.com
Images: Alamy
Czech edition © Fortuna Libri, Praha 2018
Translation © Jana Pacnerová, 2018

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri.

www.fortunalibri.cz

Odpovědná redaktorka Lucie Bednářová.

První vydání

Tato kniha je fikce. Jména, postavy, místa a události jsou buď výsledkem autorovy fantazie, anebo jsou použity fiktivně, a proto jakákoli podobnost se skutečnými živými či mrtvými osobami, obchodními společnostmi, událostmi či místy je čistě náhodná.

Všechna práva vyhrazena

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována jakýmkoli způsobem, ať už elektronicky, mechanicky, fotografickou cestou nebo jinými prostředky bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-7546-188-9

*Věnováno ženám z Tazreenu,
jejichž příběhy nikdy nezapomenu.*

*Dovolte, abych se omluvil
jménem celého zapomnětlivého světa.*

Co je učiněno naším jménem,
to pro nás nikdy nesmí zůstat neviditelným.
Neseme odpovědnost za všechny dělníky,
kteří pro nás vyrábějí zboží.

Yvon Chouinard, zakladatel Patagonia, Inc.

Bangladéš

Listopad 2013

TOVÁRNA MILLENNIUM FASHIONS
DHÁKA, BANGLADÉŠ
4. LISTOPADU 2013
20:53

Jiskry poskakovaly jako svatojánské mušky v přítmi skladiště. Vynořovaly se ze zdířky ve stěně jako sprška bílo-zlaté záře, mihotavě osvětlovaly betonovou podlahu. Zvuky, které vydávaly, prskání a prskání nenadále zelektrizovaného vzduchu, přehlušoval rachot tří generátorů na druhé straně místnosti, jejichž vrčící elektromagnetické cívky se namáhaly na maximum, aby uspokojily nároky stovek žárovek a stropních ventilátorů a šicích strojů v podlažích nad nimi.

Příčina byla elementární, jak později zjistili vyšetřovatelé z Dháky – zastaralý obvod, měděný drát obnažený roztavenou izolací, opotřeбенá instalační krabice, přetížení, jaké projektanti továrny nikdy nepředvíдали, a mírné, nevyhnutelné plynutí času. Zkrat, řeknou vyšetřovatelé. Běžná závada v tak mizerně udržované budově.

To, co se stalo potom, však zdaleka běžné nebylo. Požár se rozhořel v pytlích bavlněné juty – odstřížcích zbylých od triček, tepláků a dětského oblečení určeného k naložení do lodí v Čitágáonu, odkud by se dostalo do amerických šatníků – odkud se šířil dál a rychleji než všechny požáry před ním.

Tenhle požár zachvátí celý svět.

TOVÁRNA MILLENNIUM FASHIONS
O PĚT PATER VÝŠ

Nasiminy ruce hbitě poletovaly po látce, žádný pohyb nebyl zbytečný, ani vynaložená síla. Její prsty přikládaly strukturované visačky k pružným páskům a projížděly je obyčejným šicím strojem s přesností klavíristy, noha rytmicky laskala pedál – stisknout, steh, pustit, stisknout, steh, pustit, dost. Každý dokončený kus odsunula k pomocnici, aby ho předala k zabalení, pak vzala další kalhoty a visačku značky Piccola z rukou své čtrnáctileté sestry Sonii.

Nasima a Sonia byly nejrychlejší dokončovací tým v Millenniumu, nezdolná symbióza píce a výkonnosti. Domlouvaly se pohledy a gesty, slovy jen zřídka. Jejich pouto bylo dílem krve a minulosti. Nasima byla jako desetiletá při tom, když se Sonia narodila. Jako první z rodiny spatřila temeno Soniiny hlavičky, jako první se zadívala do sestřiných tmavých očí, hnědých jako země živěná řekou. Koupala Soniu a převlékala ji, konejšila a vychovávala ji jako pěstounka, ne proto, že by ji jejich matka Joya neměla ráda, ale protože měla čtyři rozpustilé syny a práci na šicí lince, kvůli které byla pryč od svítání do soumraku každý den kromě pátku.

Hassanova rodina přišla do Dháky z Kalmy, vesnice, odkud pocházela, když byla Nasima ještě batole, potom, co velký cyklón roku 1991 spláchl pole a přeformoval jim půdu pod nohama. Rušené město jim poskytlo útočiště a pracovní příležitost v továrnách na oděvy, které rostly na všech předměstích jako houby po dešti, poháněné šílenstvím globalizace. Joya začala v Millenniumu jako pomocnice, ale díky školení, odhodlání a trpělivosti se vypracovala až na operátorku šití vzorků v návrhárně – specialistku, která měla na starosti převádění návrhů, předaných oděvními značkami, ve vzorky, které získávaly kontrakty a určovaly standardy pro všechny ostatní.

Nasima následovala matku do továrny, hned jak byla Sonia dost stará, aby mohla začít chodit do školy. Sonia se k nim přida-

la ve třinácti, ačkoliv zaměstnavatel měl v dokladech uvedený věk patnáct let, což bylo v Bangladéši minimum stanovené zákonem. Pracovní doba byla brutální, příliv objednávek ze zámoří nepřetržitý a mzdy nízké a často opožděné. Byla to však poctivá práce, trvalá práce, a když vydělávaly všechny tři, peníze se násobily, takže kluci mohli zůstat ve škole. Joya chovala naději – stejně jako Ashik, její manžel, který jezdil s rikšou –, že jejich nejstarší syn jako první z rodiny bude studovat vysokou. Nasimin sen byl prostší. Chtěla se vdát a mít vlastní děti.

„*Ēṭā ki?*“ zeptala se Sonia bengálsky. „Co to je?“

Otázka Nasimu zaskočila. V poslední chvíli odtáhla prsty od jehly, která se zabodávala do látky. „Co je co?“

Pak to Nasima uslyšela – křik, který se nesl přes rachocení strojů a vrčení ventilátorů. Rozhlédla se, jestli si toho všiml ještě někdo jiný. V prostorné místnosti byly dvě stovky šicích stanovišť, čtyři řady po padesáti, na každém operátorka a pomocnice, jakož i deset supervizorů a čtyři vedoucí linek. Většina dělnic pracovala v úkolu. Několik se jich však s obavou rozhlíželo.

„Vraťte se k práci,“ vyštěkl její supervizor. „Žádné zdržování. Objednávka musí odejít dnes večer.“

Nasima vrhla na sestru uklidňující pohled a vsunula do stroje další pásek a značku. Kalhoty byly jasně rudé a velikost odpovídala asi šestiletému děvčátku. Kolik za ně dívčičini rodiče zaplatí v Americe? Pět dolarů? Deset? Patnáct? Někdy takhle hádala, aby ji ta jednotvárnost nenudila. Látka byla pěkná. Dvanáct, odhadovala. Při své současné mzdě čtyřiceti dvou centů za hodinu musela Nasima pracovat čtyři dny, aby si takovou částku vydělala, ale necítila kvůli tomu žádnou trpkost. Ani se nedivila – jako kdysi, když byla mladší –, jak si mohou Američané dovolit takový přepych. Západ zbohatl, kdežto většina světa zůstala chudá. Cesty Alláhovy byly nevyzpytatelné. Nebylo na ní, aby o nich pochybovala.

Minuty plynuly. Strojem projížděl jeden kus za druhým. Nasima se usilovně snažila zůstat soustředěná, ale vzdálený křik nepřestával. Supervizori začali chodit kolem a plísnit liknavé dělnice za lenivost, ale počet zvědavých narůstal. Nakonec zasáhli vedoucí

linek. Rázně pochodovali podél strojů, vydávali rozkazy a vyhrožovali. Nasima se shrbila nad strojem a zrychlila. Supervizoři byli neškodní. Nebylo v jejich moci přijímat ani vyhazovat. Vedoucí linky však mohli propouštět dělnice, jak se jim zachtělo.

Pak přišla první exploze.

Nasima ji současně uslyšela a ucítila – rachot podobný hromobití stoupal vnitřkem z hloubi budovy. Podlaha se zachvěla. Stěny se otřásly. Světla blikala a houpala se. Dělnice vykřikly, když zvuk dospěl k jakémusi hrdelnímu pískotu a pak utichl. Začal zvonit požární alarm. Nasima seděla jako uhranutá a svírala v ruku kalhoty, které právě dokončila. Jediným pohledem zachytila Soniin strach i strach dělnic kolem sebe. Otočila se k nejbližšímu vedoucímu linky a uviděla, jak křičí do vysílačky. Obava v jeho očích ji přiměla k pohybu.

Vstala, vzala sestru za ruku a rázně vykročila k centrálnímu schodišti – jedinému východu z továrny. Dozorčí na ni křičel, aby si sedla, ale ignorovala ho. I jiné dělnice opouštěly svá stanoviště, překračovaly hromady látek a mířily k východu. Dostaly se do poloviny cesty ke schodišti, když jeden z vedoucích linky zatarasil dveře vlastním tělem. Divoce mával rukama a řval přes houkání alarmu.

„Vraťte se na svá stanoviště! Ještě nemáte hotovou práci! Jestli odejdete, budete propuštěny!“

Nasima zaváhala, stejně jako ostatní dělnice. Dav se zmateně hemžil.

„Proč pořád houká ten alarm?“ křikl jeden operátor.

„Porucha generátoru!“ zařval vedoucí linky. „Je to omyl! Vraťte se k...“

Přerušila ho druhá exploze. Byla hlasitější a silnější než první a otřásla továrnou až do základů. Zatímco se budova otřásala, Nasimě se sevřel žaludek hrůzou. Přitáhla Soniu k sobě, protože si byla jistá, že se továrna zřítí. Podlaha však vydržela. Místo toho zhasla světla.

Dělnice a dělníci začali křičet. Na Nasimu a Soniu se naválila ohromná vlna těl, tlačila je k nyní neviditelným dveřím. Ruce

strkaly. Lokty narážely. Jeden zasáhl Nasimu do čela. Před očima jí vyskočily hvězdičky. Svírala Soniinu ruku a vlekla sestru pryč od davu. Tehdy ucítila první závan kouře. Byl čpavý, odpor-
ný. Rozkašlala se a obrátila se zpět ke schodišti. Jak si její oči zvy-
kaly na přítmi, spatřila masu pohyblivých stínů a uslyšela hysteric-
ké výkřiky.

„*Otevřete dveře!*“

„*Uhněte!*“

Konečně Nasima spatřila podél veřejí klín šedorůžového svět-
la. Dav se valil k otvoru a Nasima a Sonia ho následovaly. Několik
vteřin postupovaly. Pak se dav zastavil. Dělníci a dělnice vzadu kří-
čeli na znamení hněvu a nelibosti.

„*Jděte! Pohněte se! Ke dveřím!*“

Zčistajasna zazněl z davu jiný výkřik. Podobal se vlastně spíš
skřeku, krystalickému vyjádření hrůzy. Vřískot se šířil v podobě
jediného slova.

„*Hoří!*“

Dělníci couvali od dveří, pak se otáčeli a dávali se na útěk. Na-
sima jim strhla Soniu z cesty, horečně přemýšlela. V továrně nebyl
požární východ. Jediné hasicí přístroje se nalézaly v přízemí a prv-
ním patře. Schodiště bylo zablokované. V okamžiku strašlivého
poznání pochopila, že jejich jedinou nadějí jsou okna.

Táhla Soniu k vnější stěně místnosti a zakrývala jí ústa na ochra-
nu před štiplavým kouřem. Okna nebyla zasklená, ale zakrývaly je
železné mříže a jemná síťovina – pokus majitele zabránit zaměst-
nancům krást oblečení tak, že by je vyhazovali ven přátelům, če-
kajícím dole. Jediná možnost, jak se dostat ven, byla prořezat síťo-
vinu a vypáčit mříže.

Sonia se rozkašlala. Nasima ji stáhla do dřepu a nařídila jí za-
krýt si ústa paží. Tehdy si vzpomněla na kalhoty, které stále držela
v rukou. „Použij to jako masku!“ vykřikla a přitáhla si k sobě So-
niinu hlavu. Přiložila rozkrok kalhot sestře přes nos a ústa a noha-
vice jí svázala v týle. „Lehni si!“ nařizovala. „Dole je lepší vzduch!“

Nasima pohlédla ke schodišti a uviděla pode dveřmi oranžovou
zář. Zakryla si ústa šátkem a vykoukla přes okenní parapet smě-

rem k panelovým ubytovnám, kde žili její příbuzní a většina dělníků. Za těch večerů, kdy ve čtvrti šla elektřina, svítily v oknech lampy a podél pěšinek žárovky. Jenže elektřina byla vypnutá. Do noci nesvítilo nic.

Oči jí začínaly pálit od kouře. Zakašlala jednou, dvakrát, pak padla na kolena a dávala, až ji bolel hrudník. Nakonec křeč povolila. Lehla si vedle Sonii a pracně se snažila rozeznat obrysy sestřina obličej.

„Já se bojím,“ říkala Sonia hlasem sotva slyšitelným přes chaos výkřiků a pulzování alarmu. „Co budeme dělat?“

Než stihla Nasima odpovědět, někdo ji kopl do hlavy. Vykřikla bolestí, ale muž se ani nepokoušel omluvit. Místo toho zařval: „Mříže nejsou pevné! Pomoz mi!“

Ve tmě za ním spatřila Nasima obrys nějakého stolu. Nařídila Sonie, aby se nehýbala, převalila se do sedu a dýchala skrz šátek. Rychle mžikala očima, nedbala na pálení od kouře a uchopila nohu stolu. Pomohla muži přitáhnout stůl k oknu. Když byl na úrovni parapetu, muž na něj vylezl, vytáhl z kapsy nůž a vši silou zaútočil na síťovinu.

Nasima si opět lehla a položila Sonie ruku na rameno. „Bude to dobré,“ říkala navzdory vnitřním pochybnostem. „Hasiči už jedou.“

Už při těch slovech Nasima věděla, že je to falešná naděje. Nejbližší hasičská stanice byla vzdálená půl hodiny cesty a uličky kolem továrny byly pro velké vozy příliš úzké. Hasiči najdou způsob, jak sem natáhnout stříkačky. Ale skoro určitě už bude pozdě.

Než síťovina spadla na zem, teplota v místnosti už byla sotva snesitelná. Nasima byla celá zpocená a záda ji brněla horkem. Poprvé od explozí si vzpomněla na matku o dvě patra níž. Je dosud naživu? *Musí* být naživu.

Najednou před sebou uviděla mužův obličej. „Pomoz mi zvednout ten stůl!“ křičel. „Musíme vyrazit mříže!“

Nasima mžikáním potlačovala pálicí slzy. Za mužem stál shluk lidských stínů. Pomohli jí vstát a spojenými silami pak zvedli stůl a vrazili jím do mříží. Železo zasténalo a zdivo padalo do noci.

„Znovu!“ zavelel muž.

Na druhý pokus se uvolnily všechny mříže až na jednu. Muž se vyhoupl na parapet, vypáčil železo z bortícího se zdíva a vyhodil je do tmy. Na okamžik se k nim otočil, ale Nasima mu neviděla do obličej.

Pak skočil.

Nasima v šoku zírala na prázdné okno. Ne že by ji to nikdy nenapadlo, ale čirá brutalita pohledu na to, co se stalo, jí otrásla do morku kostí. Pět pater. Osmnáct metrů k zemi. Takový skok znamenal sebevraždu.

Ale muž nebyl sám. Dvě ženy vyšplhaly na parapet a skočily do propasti.

Šílenství! říkala si Nasima s pohledem na Soniu. Musí existovat jiná cesta.

Ohlédla se do zakouřeného šera továrny. Na šicích stanovištích byly stovky nedokončených kalhot. Kdyby dokázala vyrobit lano dost dlouhé, aby sahalo do poloviny vzdálenosti, mohly by ona a Sonia pád přezít.

Dřepla si vedle sestry a zeptala se: „Jsi v pořádku?“

Sonia zakašlala, pak kývla.

„Zůstaň tady. Hned jsem zpátky.“

Nasima se pomalu plazila po podlaze, ústa držela nízko u země. Když se ocitla u nejbližší šicí linky, nabrala náruč kalhot a vracela se k oknu. Svazovala nohavice jednu po druhé, divoce za ně tahala, dokud si nebyla jistá, že nekloužou. Nevěděla, jestli kalhoty udrží váhu těla, ale věděla, že její uzly vydrží.

Zatímco pracovala, skákali ze všech okolních oken další dělníci. Slyšela jejich výkřiky, které se vzdalovaly a umlkaly. Cítila vlny žáru přicházející od schodiště. Kolem ní se valil kouř, dusil ji smradem a sazemi. Plíce ji pálily a oči slzely. Přesto se nevzdávala.

Patery kalhoty, pak osmery, pak dvanáctery. Když byla u patnáctých, už neudržela oči otevřené. Přestávalo jí to myslet. Po ničem netoužila víc než po spánku. Něco v ní však odolávalo. Něco ji nutilo naposled se zvednout.

Štouchla do Sonii. „Pojď, *Khamjana*,“ oslovila sestru její přezdívkou – kolibřík. „Už musíme jít.“

Pomohla Sonie na nohy a ochrannitelsky ji objala. Ve čtrnácti letech byla Sonia dosud drobná jako předpubertální dívka. Narodila se o šest týdnů předčasně a vzrůstem nikdy nedohnala své vrstevnice. Na školním dvoře a mezi bratry se za svou útlou postavou často styděla. Teď to však byl učiněný dar.

Stouply si k oknu, noc je lákala zvenčí. Ti, kdo skočili, už zmizeli. Ostatní byli jen stíny na podlaze, některé sténající, jiné nehybné. Nasima omotala improvizované lano kolem nohy stolu a pevně je uvázala. Pak vyhodila zbytek z okna. Opřela se čelem o sestřino čelo a pronesla slova, která byla v rozporu s jejím strachem.

„Dokážeš to. Musíš slézt dolů a pak seskočit na zem. Lano vydrží, ale musíš si pospíšet. Není času nazbyt.“

„Je to moc daleko,“ odvětila Sonia slabě. „Nedokážu to.“

Nasima se zadívala do temných studnic sestřiných očí a srdce jí začínalo pukat. Napadlo ji, že už možná Soniu nikdy neuvidí. „*Dokážeš*,“ prohlásila důrazně. „*Musíš*.“ Strčila Sonie násilím do rukou lano a postrčila ji k oknu. „Už jdi.“

Sonia ještě okamžik váhala, pak přehodila nohy přes parapet, jednu po druhé. Pevně sevřela lano a začala se sunout dolů.

Nasima se nakláněla přes parapet a silou vůle sugerovala lanu, aby vydrželo. Ve tmě viděla jen temeno Soniiny hlavy. *Je to jako ten den, co se narodila*, napadlo ji. *Prosím, Bože, ať přežije.*

Ve vteřinách, které následovaly, zapudila Nasima z mysli smrtelné křeče továrny – sténání přidušených dělníků, otupující drnění alarmu, burácení pekelných plamenů. Slyšela jen zvuk špiček Soniinych nohou, šoupajících se při sestupu po zdi.

Škráb... škráb... škráb... škráb.

„Nezastavuj!“ pobízela ji Nasima a lapala po vzduchu. „Už tam skoro jsi.“

Pak v jediném děsivém okamžiku lano povolilo.

Nasima vykřikla hrůzou. Zírala do prázdna a volala Soniino jméno, ale odpověď nepřicházela. Klesla na podlahu, žal se jí zabodl doprostřed srdce jako nůž až po jílec. Seděla jako ochromená bůhvíkolik vteřin.

Pak otevřela oči a uviděla plameny.

Oheň už nebyl na schodišti. Rozšířil se do patra. Rozházené látky vzplanuly jako troud. Kyslík proudil otevřenými okny dovnitř a rozdmýchával plameny až ke stropu. Žár byl k nesnesení. Nedalo se dýchat. Nasima se otočila zpátky k oknu, čtyřicet let jejího života splynulo v jedinou myšlenku – citát z Koránu.

„*Kullu nafsín zaikatul maut.*“ „Každá duše ochutná smrt.“

Vylezla na parapet, žár v zádech. Volba byla jednoduchá. Jestli zůstane, uhoří a její rodina nebude mít co pohřbít. Jestli skočí, zemře, ale otec a bratři ji najdou a uloží ji k poslednímu odpočinku spolu se Soniou. Nehlasně odříkala modlitbu a požádala Alláha, aby ji o soudném dni uvítal.

Pak sestoupila z římsy.

Č Á S T P R V N Í

Cameron

Listopad 2013

KAPITOLA JEDNA

VÝŠKOVÁ BUDOVA PRESTO, 16. PODLAŽÍ

ARLINGTON, VIRGINIE

5. LISTOPADU 2013

12:06

Psací stůl byl vyjádřením pýchy, ohromná deska z černého ořechu, pocházející z Berkshire Hills v Cameronově rodném Massachusetts, tři metry široká a metr dvacet hluboká, namořená do rudohnědého lesku. Na něm stály obvyklé doplňky vedoucího pracovníka firmy: iMac se širokoúhlým monitorem, stolní lampa z nerez oceli, vícelinkový telefon, stojánek na psací potřeby – a ještě několik osobních věcí: baseballový míček s podpisy Boston Red Sox po mistrovství světa 2004, plnicí pero Montegrappa a skleněná koule, kterou jeho manželka Olivia koupila v Praze. Zbytek rozlehlé plochy byl prázdný stejně jako kancelář, která ji obklopovala, v níž jediné další zařízení tvořilo kožené manažerské křeslo, kartotéka z ořechového dřeva, laserová tiskárna se skenerem a dvojice ušáků z koloniální éry, stojící na druhé straně stolu.

Cameron stál u okna, sahajícího od podlahy až ke stropu, a jedl z misky salát, než ho zápis z nedávné schůze správní rady povolá zpátky do práce. Jeho kancelář v nejvyšším patře globálního ředitelství firmy Presto byla výsadou prvního viceprezidenta a generálního poradce. Také byla darem od Vanceho Lawsona, ředitele společnosti a Cameronova nejlepšího přítele. Byla jen pár kroků od Vanceovy rohové kanceláře a výhled z ní byl na východ přes řeku Potomac, na nejslavnější siluetu města Washington – Lincolnův památník, Washingtonův monument a Capitol Hill. Večer, když v budově panoval klid a Cameron pracoval přesčas, mu nezemská záře monumentů poskytovala určité zklidnění.